

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1VCdo/2/2022
Identifikačné číslo spisu: 7117224145
Dátum vydania rozhodnutia: 24.10.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Mario Dubaň
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:7117224145.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veľkom senáte občianskoprávneho kolégia zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Bajánkovej a sudcov JUDr. Sone Mesiarkinovej, Mgr. Dušana Čima, JUDr. Viery Petrikovej, JUDr. Aleny Svetlovskej, JUDr. Gabriely Klenkovej, PhD. a JUDr. Ing. Maria Dubaňa, v spore žalobcu P. U. O., bývajúceho v F., U. U. XXX/X, zastúpeného Advokátskou kanceláriou ŠKODLER & PARTNERS, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Dobšinského 12, v mene ktorej konajú každý samostatne ako konatelia advokáti Mgr. Zdenko Seneši, Mgr. Branislav Rybanský a JUDr. Ondrej Škodler, proti žalovaným 1/ Slovenská republika, za ktorú koná Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Štúrova 2, 2/ Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, so sídlom v Košiciach, Šrobárova 2, IČO: 00 397 768, zastúpenej Sýkora - advokátska kancelária, s. r. o., so sídlom v Košiciach, Murgašova 3, v mene ktorej koná ako konateľ advokát JUDr. Matej Sýkora, o náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z., vedenom na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 19C/38/2017, o dovolaní žalovanej 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 16. júna 2020 sp. zn. 6Co/174/2019, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalobca má proti žalovanej 1/ nárok na náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

Splnenie podmienky podať riadny opravný prostriedok v zmysle § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov sa nevyžaduje, ak bol žalobca spod obžaloby v trestnom konaní oslobodený.

Odôvodnenie

I. Okresný súd Košice I (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 26. februára 2019 č. k. 19C/38/2017-153, výrokom I. žalovanej 1/ uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 6 141,42 eur spolu s úrokom z omeškania 5 % ročne od 2. júna 2017 do zaplatenia, II. žalobu voči žalovanej 1/ v prevyšujúcej časti uplatnených úrokov z omeškania zamietol, III. žalobu voči žalovanej 2/ zamietol v celom rozsahu, IV. žalobcovi priznal náhradu trov konania vo vzťahu k žalovanej 1/ v celom rozsahu a výrokom V. žalovanej 2/ priznal náhradu trov konania vo vzťahu k žalobcovi v celom rozsahu.

1.1. Rozhodol tak o žalobe, ktorou sa žalobca domáhal od žalovaných zaplata 6 141,42 eur s prísl. titulom náhrady škody, a to voči žalovanej 1/ podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej aj len „zákon č. 514/2003 Z. z.“) na tom základe, že ide o škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním a voči žalovanej 2/ podľa ustanovení § 415 a § 420 zákona č. 40/1964 Zb. (ďalej len „Občiansky zákonník“) argumentujúc tým, že žalovaná 2/ vypracovala v trestnom konaní nezákonný znalecký posudok, pre ktorý bolo voči žalobcovi vznesené obvinenie a následne podaná obžaloba a vedené trestné stíhanie, ktoré bolo ukončené oslobodzujúcim rozsudkom. Žalovaná suma predstavuje trovy obhajoby v trestnom konaní. Výkonaním dokazovaním mal za preukázané začatie trestného stíhania voči žalobcovi uznesením Okresného riaditeľstva PZ, Úrad justičnej a kriminálnej polície - Odbor všeobecnej kriminality Prievidza z 31. októbra 2008, proti ktorému žalobca sťažnosť nepodal a zároveň jeho oslobodenie spod obžaloby rozsudkom Okresného súdu Prievidza z 19. januára 2015 č. k. 3T/29/2011-528, ktorý nadobudol právoplatnosť 19. mája 2016 v spojení s uznesením Krajského súdu v Trenčíne z 19. mája 2016 sp. zn. 2To/55/2015. Faktúrou č. 808016 zo 17. augusta 2016, vystavenou advokátskou kanceláriou ŠKODLER & PARTNERS, s.r.o. pre odberateľa - žalobcu, mal okresný súd za nespochybniteľné vyúčtovanie odmeny za poskytnuté právne služby formou obhajoby v trestnom konaní obvineného žalobcu v celkovej výške 6 141,42 eur. Prílohou tejto faktúry je aj vyčíslenie jednotlivých úkonov právnej služby.

1.2. Rozhodnutie založil na právnom posúdení podľa ustanovení §§ 1 až 6, §§ 15 až 18 zákona č. 514/2003 Z. z., podľa § 415 a § 420 Občianskeho zákonníka, podľa § 9 zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a podľa § 119 a § 146 Trestného poriadku. V odôvodnení uviedol, že vo vzťahu k žalovanej 1/ žalobe vyhovel, keďže vzal za preukázané splnenie všetkých zákonných predpokladov zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím. Nezákonným rozhodnutím v prejednávanej veci bolo uznesenie o vznesení obvinenia voči žalobcovi z 31. októbra 2008 a keďže žalobca bol následne spod žaloby rozsudkom Okresného súdu v Prievidzi z 15. januára 2015 oslobodený, vychádzal z toho, že sa jedná o špecifický prípad zodpovednosti štátu podľa zákona č. 514/2003 Z. z., kedy nárok na náhradu škody sa posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím a rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti (zákonosti) začatia (vedenia) trestného stíhania je neskorší výsledok trestného konania. Uviedol, že súdna judikatúra dospela k extenzívnemu výkladu ohľadom splnenia podmienky zrušenia alebo zmeny právoplatného rozhodnutia, ktorým bola škoda spôsobená pre nezákonnosť príslušným orgánom, t. j. že zákon nevyžaduje, aby právoplatné rozhodnutie o vznesení obvinenia bolo zrušené alebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom. Konštatoval, že rovnako je potrebné realizovať obdobným spôsobom rozšírený výklad aj pri posudzovaní ďalšej podmienky, a to, že poškodený podal proti nezákonnému rozhodnutiu riadny opravný prostriedok podľa osobitných predpisov. Pri tomto extenzívnom výklade vo všetkých tých prípadoch, ktoré boli zahrnuté do ustanovenia § 6 prostredníctvom extenzívneho výkladu, okresný súd nepovažoval za možné požadovať splnenie podmienky ustanovenej v § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. Teda z hľadiska priznania nároku nie je rozhodujúcim to, či poškodená osoba využila alebo nevyužila opravné prostriedky. Z týchto dôvodov sa otázkou podania riadneho opravného prostriedku zo strany žalobcu ani nezaoberal. Za splnenú považoval aj štvrtú podmienku, a to podanie žiadosti o predbežné prerokovanie nároku.

1.3. Keďže boli splnené všetky podmienky zodpovednosti žalovanej 1/ za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím a výška škody pozostávajúca z trov právneho zastúpenia žalobcu v trestnom konaní sporná nebola, okresný súd zaviazal žalovanú 1/ na zaplata 6 141,42 eur spolu s úrokom z omeškania odo dňa nasledujúceho po uplynutí šesťmesačnej lehoty na plnenie odo dňa, keď žalobca nárok riadne uplatnil. O nároku na náhradu trov konania medzi žalobcom a žalovanou 1/ rozhodol podľa ustanovenia § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“). O nároku na náhradu trov konania medzi žalobcom a žalovanou 2/ rozhodol podľa ustanovenia § 255 ods. 1 CSP a úspešnej žalovanej 2/ priznal voči neúspešnému žalobcovi náhradu trov konania v plnej výške.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu a žalovanej 1/ rozsudkom zo 16. júna 2020 sp. zn. 6Co/174/2019, I. rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku I., ktorým súd uložil žalovanej 1/ povinnosť zaplatiť žalobcovi 6 141,42 eur spolu s úrokom z omeškania 5 % ročne od 2. júna 2017 do zaplata a vo výrokoch IV. a V. o náhrade trov konania

podľa § 387 ods. 1, ods. 2 CSP ako vecne správne potvrdil, II. rozhodol, že žalobca má proti žalovanej 1/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu a III. žalovanej 2/ priznal nárok voči žalobcovi na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

2.1. V odôvodnení skonštatoval, že sa stotožňuje so závermi súdu prvej inštancie o splnení všetkých zákonných predpokladov pre vznik zodpovednosti žalovanej 1/ za škodu spôsobenú žalobcovi vedením trestného stíhania, ktoré bolo skončené jeho oslobodením spod obžaloby s tým, že škodu predstavujú trovy právneho zastúpenia v trestnom konaní v celej uplatnenej a preukázanej výške 6 141,42 eur. Na ďalšie zdôraznenie správnosti napadnutého rozsudku doplnil, že pokiaľ žalovaná 1/ namieta nesplnenie podmienok pre priznanie náhrady škody v zmysle ustanovenia § 6 zákona č. 514/2003 Z. z., konkrétne ide o absenciu nezákonného rozhodnutia, jeho zrušenie alebo zmenu pre nezákonnosť príslušným orgánom a nesplnenie podmienky využitia opravného prostriedku proti nezákonnému rozhodnutiu (keďže žalobca nepodal sťažnosť proti uzneseniu o vznesení obvinenia), uvedenú odvoláciu námietku žalovanej 1/ vyhodnotil ako nedôvodnú. Poukázal na to, že súd prvej inštancie vychádzal z ustálenej judikatúry súdov v tejto otázke a zdôraznil, že ten, proti komu bolo trestné stíhanie zastavené, alebo ten, kto bol spod obžaloby oslobodený, má pri splnení ďalších zákonných predpokladov podľa zákona č. 514/2003 Z. z. zásadne právo na náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia. Odvolací súd potom z hľadiska meritórneho posúdenia sporu mal za zrejmé, že nárok na náhradu škody spôsobenej začatím a vedením trestného stíhania, ktoré neskončilo právoplatným odsúdením, je špecifickým prípadom zodpovednosti štátu podľa zákona č. 514/2003 Z. z. a že rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti (zákonnosti) začatia trestného stíhania je neskorší výsledok trestného konania (sp. zn. 4Cdo/183/2009). S poukazom na súdnu judikatúru poznamenal, že zmyslu právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu zodpovedá, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym alebo nezákonným zásahom štátu proti občanovi (fyzickej osobe) bola odčinená. Systematickým a logickým extenzívnym výkladom judikatúra dospela k záveru, že ak došlo k zastaveniu trestného stíhania alebo došlo k oslobodeniu spod obžaloby, treba s prihliadnutím na konkrétne okolnosti a dôvody vychádzať z toho, že občan čin nespáchal, a že trestné stíhanie proti nemu nemalo byť začaté. Nárok na náhradu škody spôsobenej začatím trestného stíhania sa posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím (porov. R 70/1994). Tieto závery, prijaté v čase platnosti zákona č. 58/1969 Zb. považoval odvolací súd, napriek zmene právnej úpravy, za stále použiteľné (sp. zn. 1Cdo/64/2008, 4Cdo/183/2009, 4MCdo/15/2009). Výslovil, že oslobodenie spod obžaloby má taký istý význam ako zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia pre jeho nezákonnosť s tým, že iný výklad by odporoval zmyslu právnej úpravy o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci podľa zákona č. 514/2003 Z. z. V tejto súvislosti upriamil pozornosť na dva nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj len „ústavný súd“) sp. zn. I. ÚS 320/2016 a I. ÚS 395/2016. Odvolací súd ďalej na margo judikátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky R 37/2014, podľa ktorého zmyslu a účelu ustanovenia § 6 ods. 1 veta prvá zákona č. 514/2003 Z. z. zodpovedá interpretácia tohto ustanovenia, v zmysle ktorej rovnaké dôsledky ako zrušenie nezákonného uznesenia o začatí trestného stíhania a o vznesení obvinenia, má tiež rozhodnutie o zastavení trestného stíhania, vydané z dôvodu, že sa nepotvrdil predpoklad o spáchaní trestného činu, naznačilo smer, akým sa vydal Najvyšší súd Slovenskej republiky.

2.2. K druhej námietke o nesplnení podmienky využitia opravného prostriedku proti nezákonnému rozhodnutiu (keďže žalobca nepodal sťažnosť proti uzneseniu o vznesení obvinenia) odvolací súd zrekapituloval, že rovnaký význam ako zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť, má tiež zastavenie trestného stíhania alebo oslobodenie spod obžaloby a skutočnosť, že nedošlo k zrušeniu rozhodnutia, ktorým sa začína trestné stíhanie, na tom nič nemení. Podstata nároku na náhradu škody sa totiž v tomto prípade neviaže na (ne)správnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní pri začatí trestného stíhania, ale na samotný výsledok trestného konania (sp. zn. 3Cdo/194/2010). Odvolací súd na uvedenom základe považoval za správny postup súdu prvej inštancie, ak za rozhodujúce meradlo opodstatnenosti (zákonnosti) začatia a vedenia trestného stíhania žalobcu pri posúdení splnenia predpokladu nároku žalobcu na náhradu škody považoval výsledok trestného konania. Podľa názoru odvolacieho súdu aj keď žalobca nevyužil možnosť podať opravný prostriedok proti uzneseniu o vznesení obvinenia, okresný súd vychádzal správne z extenzívneho výkladu ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. vo všetkých tých prípadoch, ktoré boli zahrnuté do ustanovenia § 6 ods. 1 prostredníctvom extenzívneho výkladu (jedná sa o prípady, ktoré sú posudzované z pohľadu

výsledku trestného konania) a správne uzavrel, že nie je možné v týchto prípadoch požadovať splnenie podmienky stanovenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. z hľadiska priznania nároku. Za relevantné považoval posúdenie otázky, či splnenie podmienky uvedenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. je nevyhnutné vo všetkých prípadoch, teda či sa táto požiadavka vzťahuje aj na prípady, pri ktorých je rozhodujúcim meradlom neskorší výsledok trestného konania (ak došlo k zastaveniu trestného stíhania, k oslobodeniu spod obžaloby, alebo k postúpeniu veci inému orgánu, pri ktorých treba vychádzať z toho, že občan čin nespáchal a že trestné stíhanie proti nemu nemalo byť začaté) a s odkazom na logický a systematický výklad interpretovanej právnej normy dospel k názoru, že z výkladu ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., ale ani zo samotného účelu cit. zákona nemožno vyvodit' záver, že (len) nepodaním sťažnosti proti uzneseniu o začatí trestného stíhania sa žalobca dobrovoľne zbavuje svojho základného práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím štátneho orgánu zakotveného v Ústave Slovenskej republiky (čl. 46 ods. 3). Odvolací súd napokon uzavrel, že tak, ako súdna prax extenzívnym výkladom dospela k tomu, že zrušenie rozhodnutia sa stáva bezpredmetným a nadbytočným v prípadoch, v ktorých rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti splnenia tejto podmienky je neskorší výsledok trestného konania, je potrebné realizovať rozšírený výklad aj na posudzovanie splnenia podmienky stanovenej v § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. (podmienky podania opravného prostriedku), a preto nie je možné vychádzať z doslovného výkladu ustanovenia zákona. Z vyššie uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok vo vyhovujúcom výroku I. a súvisiacom výroku IV. o nároku na náhradu trov konania medzi žalobcom a žalovanou 1/ ako vecne správny potvrdil. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa ustanovenia § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP a § 262 ods. 1 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu (výroku I.) podala včas dovolanie žalovaná 1/ (ďalej aj „dovolateľka“), ktorého prípustnosť vyvodzovala z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, a to v otázke „či sa ku vzniku nároku na náhradu škody spôsobenej vydaním uznesenia o vznesení obvinenia podľa § 206 Trestného poriadku, vyžaduje splnenie zákonnej podmienky uvedenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., a to podanie riadneho opravného prostriedku.“ Za nesprávne právne posúdenie veci súdmi nižších inštancií považovala ich záver, podľa ktorého žalobca nebol v danej veci povinný podať opravný prostriedok voči nezákonnému rozhodnutiu. Považovala ho v rozpore s rozhodovacou praxou Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, v zmysle ktorej je priznanie náhrady škody poškodenému voči štátu výslovné podmienené splnením podmienky spočívajúcej vo využití riadnych opravných prostriedkov proti nezákonnému rozhodnutiu. Na preukázanie odklonu odvolacieho súdu pri riešení rozhodujúcej právnej otázky od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu poukázala na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/173/2015. Ani súd prvej inštancie ani odvolací súd nezdôvodnili odchýlenie sa od tejto ustálenej judikatúry dovolacieho súdu a neuviedli, či k odklonu existoval dôvod hodný osobitného zreteľa. Na podporu správnosti názoru o povinnosti žalobcu podať voči uzneseniu o vznesení obvinenia sťažnosť, poukázala aj na rozhodovaciu prax ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 100/2019 ako jednej z najvyšších súdnych autorít. Dovolateľka zastávala názor, že právny názor Najvyššieho súdu Slovenskej republiky obsiahnutý v rozhodnutí sp. zn. 5Cdo/173/2015 a ústavného súdu v cit. náleze majú byť výlučne smerodajné pre rozhodovanie všeobecných súdov v Slovenskej republike. Výslovila presvedčenie, že prijatím extenzívneho výkladu súdov nižších inštancií dochádza k popieraniu jednoznačnej vôle zákonodarcu spočívajúcej v doktríne, že každý sa má aktívnym spôsobom podieľať na ochrane svojich práv s tým, že žalobca neuviedol žiadne subjektívne okolnosti na svojej strane, ani objektívne skutočnosti na strane policajného orgánu, ktoré by boli dôvodom na aplikáciu výnimky uvedenej v druhej vete § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. a predstavovali by dôvody hodné osobitného zreteľa. Z týchto dôvodov navrhla rozsudok odvolacieho súdu v dovolaní napadnutom výroku zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie.

4. Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu poukázal na osobitosť prístupu k náhrade škody vzniknutej nezákonným trestným stíhaním, a to predovšetkým na skutočnosť, že uznesením o vznesení obvinenia sa trestné stíhanie voči konkrétnej osobe len začína, účastník v konaní môže uplatňovať svoje práva,

navrhovať a predkladať dôkazy, ktoré mu v čase vznesenia obvinenia nemuseli byť známe. S ohľadom na rozhodovaciu činnosť Ústavného súdu Českej republiky zastával názor, že trvanie na podaní opravného prostriedku je prepätým formalizmom, zakladajúcim nielen porušenie práva na spravodlivý proces, ale aj porušenie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci. V tejto súvislosti považoval za potrebné upozorniť na zákonnú povinnosť prokurátora dozorovať zákonnosť uznesenia z úradnej povinnosti. Napadnutý rozsudok krajského súdu považoval za vecne správny a súladný aj s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej „ESLP“). Žiadal preto dovolanie zamietnuť.

5. Žalovaná 1/ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP (rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu) a vymedzila právnu otázku, od ktorej vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu.

6. Senát 4C Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „vec prejednávajúci senát“ alebo „senát 4C“) skúmal, pod ktorý prípad prípustnosti jej riešenia (§ 421 ods. 1 CSP) táto otázka spadá a či dovolanie žalovanej 1/ je v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP prípustné. Keďže dovolací súd je pri rozhodovaní viazaný iba vymedzením právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne, nie však už určením, pod ktorý prípad prípustnosti jej riešenia (§ 421 ods. 1 CSP) táto otázka spadá a obdobne, pri posudzovaní prípustnosti dovolania nie je viazaný (a zároveň obmedzený) rozhodnutiami najvyššieho súdu, ktoré v dovolaní označil dovolateľ (1VObd/2/2020), vec prejednávajúci senát dospel k záveru, že predmetnou otázkou, ktorú možno naformulovať aj tak, „či je pre priznanie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím (pri splnení ostatných zákonných predpokladov) potrebné trvať na splnení požiadavky uvedenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., podať proti uzneseniu o vznesení obvinenia riadny opravný prostriedok (sťažnosť) v prípade, ak bol žalobca ako obžalovaný v trestnom konaní spod obžaloby oslobodený (okrem výnimky stanovenej v druhej vete cit. ustanovenia)“ sa dovolací súd zaoberal nielen v nepublikovanom rozhodnutí uvádzanom dovolateľkou pod sp. zn. 5Cdo/173/2015, ale poznajúc vlastnú judikatúru (I. ÚS 51/2020, III. ÚS 289/2017 „iura novit curia“), aj v neskoršom nepublikovanom rozhodnutí z 29. septembra 2020 sp. zn. 9Cdo/65/2020, ktorý sa proti názorom obsiahnutým v skoršom rozhodnutí (5Cdo/173/2015) síce priamo nevyhranil a nekonfrontoval ich, ale z hľadiska vecného ich neakceptoval a v spojitosti s povinnosťou poškodeného využiť riadne opravné prostriedky proti uzneseniu o vznesení obvinenia (nezákonnému rozhodnutiu) zaujal opačný právny názor.

6.1. V rozsudku dovolacieho súdu z 26. októbra 2016 sp. zn. 5Cdo/173/2015 uvádzanom dovolateľkou sa vo vzťahu k povinnosti poškodeného využiť riadne opravné prostriedky proti nezákonnému rozhodnutiu okrem iných uvádza: „Zákonodarca v tomto ustanovení (§ 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z.) podmienil priznanie náhrady škody poškodenému voči štátu výslovne splnením povinnosti zo strany poškodeného spočívajúcej vo využití riadnych opravných prostriedkov proti nezákonnému rozhodnutiu. Ide o určitý druh prevenčnej povinnosti kladenej zákonom č. 514/2003 Z. z. na poškodeného vychádzajúci zo zásady, že právo patrí bdelym, pozorným, ostražitým, bedlivým („vigilantibus iura scripta sunt“) ovládajúcej súkromné právo. (...) Keďže zákon v tomto smere nepripúšťa žiadne výnimky, uvedené platí aj pre nezákonné rozhodnutia vydané v trestnom konaní, a to aj vo fáze prípravného konania. Splnenie tejto povinnosti poškodený nemôže prenášať na prokurátora a napokon už podaním sťažnosti proti vznesenému obvineniu od počiatku deklaruje svoju nevinu a nezákonnosť rozhodnutia. Opačný výklad by v podstate znamenal, že táto povinnosť sa neuplatní, pokiaľ v konaní vystupuje dozorujúci orgán štátu s kompetenciou zrušiť nezákonné rozhodnutie, čo však nezodpovedá zákonnému zneniu.“

6.2. Senát 4C poukázal na kasačné uznesenie dovolacieho súdu z 29. septembra 2020 sp. zn. 9Cdo/65/2020, ktoré vychádzajúc z ústavnej axiómy, že viazanosť štátnych orgánov v zmysle čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj len „ústava“) neznamená výlučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení (II. ÚS 5/2020), naopak obsahuje záver, že „rozhodujúcim kritériom zákonnosti konania vedeného orgánom verejnej moci je výsledok tohto konania. V tomto smere nie je správny výklad, ktorý poskytol odvolací súd v otázke

podmienenia nároku na náhradu škody v predmetnej veci podaním opravného prostriedku (sťažnosti) proti uzneseniu o vznesení obvinenia s poukazom na § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., keď tento jeho výklad ide proti zmyslu a obsahu tohto zákona „...aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená“ (sp. zn. 4MCdo/15/2009). Rozhodujúci je z hľadiska nároku, ktorý uplatnil žalobca, výsledok trestného konania.“

7. Na tomto základe senát 4C svojím uznesením z 27. apríla 2022 sp. zn. 4Cdo/13/2021 postúpil vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (§ 48 ods. 1 CSP veta prvá) a sám prípustnosť predmetného dovolania posudzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, nakoľko rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľkou vymedzenej právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Nemal žiadne pochybnosti o tom, že sa jedná o spor o interpretáciu právnej normy, ktorý je judikatórnym rozporom.

8. Veľký senát občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj len „veľký senát“) si po postúpení veci senátom 4C v súlade s § 48 ods. 4 CSP vyžiadal stanoviská ministra spravodlivosti Slovenskej republiky, generálneho prokurátora Slovenskej republiky, Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

8.1. Ministerka spravodlivosti Slovenskej republiky v stanovisku zaujala názor, že nárok na náhradu škody spôsobenej začatím trestného stíhania, ktoré sa neskončilo právoplatným odsudzujúcim rozhodnutím súdu, možno priznať len vtedy, ak poškodený splnil všetky podmienky vyžadované ustanovením § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., a to aj podať riadny opravný prostriedok proti uzneseniu o vznesení obvinenia. Uviedla, že trestné stíhanie má typicky potenciál zasiahnuť do osobnej sféry a bežného života osoby, voči ktorej je vedené a v tomto duchu je potom každý jednotlivец povinný strpieť určitú nevyhnutnú mieru zásahu štátu a štátnych orgánov realizujúcich trestnú politiku štátu (polície a prokuratúry) do jeho práv a slobôd za účelom zistenia, či nedošlo jeho konaním k porušeniu právnych noriem trestného práva. Mala za to, že uznesenia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia sú procesnými rozhodnutiami, s ktorými zákon spája konkrétne práva a povinnosti podozrivého a obvineného v trestnom konaní a pokiaľ boli tieto vydané v súlade so zákonom, nemožno ani neskôr, v čase po zmene dôkaznej situácie tvrdiť, že boli alebo sú nezákonné. V týchto prípadoch možno iba uviesť, že uznesenia boli vydané v súlade so zákonom, avšak neskôr došlo k zmene dôkaznej situácie, a preto bolo potrebné konanie zastaviť. V nadväznosti na uvedené považovala za argumentačne neudržateľné a v rozpore s ústavnými požiadavkami, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym alebo nezákonným rozhodnutím bola odčinená aj v tých prípadoch, keď sám poškodený sa nespráva tak, aby k tejto ujme nedošlo. Tým, že nevyužije svoje právo a nepodá riadny opravný prostriedok, možno hovoriť o jeho spoluzapríčení. Poznamenala, že takýto názor podporil aj nález ústavného súdu č. k. IV. ÚS 100/2019-56 z 1. apríla 2020, v zmysle ktorého „Ústavný súd totiž akceptoval právny záver krajského súdu, podľa ktorého sťažovateľ nesplnil podmienku podľa § 3 zákona č. 58/1969 Zb., keďže proti uzneseniu o vznesení obvinenia nepodal sťažnosť. Námitka sťažovateľa, podľa ktorej táto sťažnosť nemala odkladný účinok, je bezpredmetná. Ustanovenie § 3 zákona č. 58/1969 Zb. nijako nerozlišuje, či príslušný právny prostriedok nápravy má alebo nemá odkladný účinok.“ Záverom uviedla, že zoširoka poňatý extenzívny výklad § 6 ods. 2, resp. aj ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. otvára možnosti prehládania povinnosti podania riadneho opravného prostriedku voči rozhodnutiam vydaným v iných konaniach, ktorých nezákonnosť sa taktiež posudzuje z hľadiska ich výsledku.

8.2. Podľa Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave nárok na náhradu škody spôsobenej vznesením obvinenia (obdobne aj začatím trestného stíhania), pri ktorom došlo k oslobodeniu spod obžaloby pripúšťa aj odborná literatúra, ktorá práve zdôrazňuje extenzívnosť výkladu, a to aj v intenciách obdobných následkov, ako má zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia (Vojtek, P. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 3. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 100). Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave ďalej zdôraznila, že pri kolízii formalistického výkladu zákonného ustanovenia a účelu samotného ustanovenia, je potrebné predovšetkým zachovať v čo najširšom možnom rozsahu hodnotu, na ktorej príslušný účel spočíva a

ktorého je výrazom. Pod pojmom účel v práve možno rozumieť normotvorcom požadovaný stav vecí, ktorého dosiahnutie je sledované prostredníctvom právnej normy postulovaného ľudského správania (Holländer, P. Filozofie práva. Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čenek, s.r.o., Plzeň, 2006, s. 82). Pripomenula tiež, že potrebu prioritizácie účelu právnej normy ako výkladového pravidla vo svojej rozhodovacej praxi opakovane preferuje aj Ústavný súd Slovenskej republiky. Záverom poznamenala, že s akcentom na účel, ktorý je sledovaný zákonom č. 514/2003 Z. z. možno interpretáciu nastolenej otázky vec prejednávajúcim senátom najvyššieho súdu považovať za správnu.

8.3. Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave súhlasila s právnym názorom vysloveným senátom 4C s tým, že trvanie na doslovnom výklade § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. by bolo prejavom uprednostnenia formalizmu pred účelom a teleologickým cieľom dotknutej regulácie. Zrekapitulovala, že aj v prípade oslobodzujúceho rozsudku (okrem výnimiek podľa § 8 ods. 6 písm. g/ zákona č. 514/2003 Z. z.) poškodenému obvinenému vzniká právo na náhradu škody, hoci v tomto prípade formálne nedošlo k zrušeniu alebo zmene uznesenia o vznesení obvinenia pre jeho nezákonnosť. Na problém aplikácie § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. na uvedené prípady, teda či sa vznik práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím odvíja od splnenia podmienky podania opravného prostriedku voči uzneseniu o vznesení obvinenia, právnická fakulta rozviedla úvahu, že hoci gramatický výklad dotknutého ustanovenia môže navádzať ku kladnej odpovedi na takto položenú otázku, aj tak sa argumentačne prikláňa k právnym záverom senátu 4C, že pre vznik práva na náhradu škody podanie riadneho opravného prostriedku nie je potrebné. V zhode s uznesením dovolacieho súdu sp. zn. 9Cdo/65/2020 a nálezom Ústavného súdu Českej republiky Pl. ÚS 35/09 mala za to, že súd nie je vždy viazaný doslovným znením zákona, naopak, môže a musí sa od takéhoto znenia odchyliť, ak to vyžaduje účel a zmysel zákona, systematické a evolutívne súvislosti, rovnako ako reflektovanie princípov a zásad ústavnej konformity právneho poriadku a jeho hodnotovej nerozpornosti. Účelom požiadavky podania riadneho opravného prostriedku poškodeným je aj vo svetle dôvodovej správy k ustanoveniu § 6 zákona č. 514/2003 Z. z. snaha o dosiahnutie účelu sledovaného riadnymi opravnými prostriedkami, inými slovami docielenie zrušenia alebo zmeny napadnutého rozhodnutia (ak na to existuje dôvod) v čo najskoršom štádiu konania a zároveň posúdenia miery ich efektívnosti vzhľadom k sledovanému cieľu. Právnická fakulta prisvedčila aj v otázke naviazania povinnosti využitia riadnych opravných prostriedkov na posúdenie a vyhodnotenie miery efektívnosti podania dotknutého opravného prostriedku, pričom povinnosť využitia opravných prostriedkov sa vzťahuje len na tie prostriedky, ktoré sú dostupné a dostatočné k dosiahnutiu nápravy. V nadväznosti na uvedené uzavrela, že priznanie práva na náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci v prípade trestného konania, ktoré skončilo oslobodením spod obžaloby nemožno bezvýnimčne viazať na požiadavku využitia riadnych opravných prostriedkov, keďže samotné ustanovenie § 6 ods. 2 v druhej vete zákona č. 514/2003 Z. z. dopadá aj na tie prípady, v ktorých by požiadavka podania riadneho opravného prostriedku, od ktorého sa má priamo odvíjať vznik práva na náhradu škody, bola v rozpore s účelom zákona č. 514/2003 Z. z. a odškodnenia ujm spôsobených jednotlivcom pri výkone verejnej moci a kedy by skutočnosť, že neboli využité všetky procesné prostriedky obrany, predstavovala aj z dôvodov vyššie uvedených prílišnú tvrdosť.

8.4. Generálny prokurátor Slovenskej republiky oznámil, že nevyužíva svoje oprávnenie podať stanovisko generálneho prokurátora s ohľadom na skutočnosť, že dovolateľom v danej veci je Slovenská republika, za ktorú koná Generálna prokuratúra Slovenskej republiky. Podanie stanoviska by mohlo vytvoriť zdieľanie porušenia práva na rovnosť zbrani a byť vnímané, ako dopĺňanie argumentácie dovolateľa, čo nie je žiadúce.

8.5. Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach nevyužila oprávnenie podať vo veci stanovisko z dôvodu, že v danej veci Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach vystupuje v spore ako strana v konaní na strane žalovanej ako žalovaná 2/.

8.6. Oslovená Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici na výzvu predsedníčky veľkého senátu, aby v zmysle § 48 ods. 4 CSP zaslala svoje stanovisko nereagovala.

9. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací konajúci vo veľkom senáte (§ 35 v spojení s § 48 ods. 1 a 4 CSP) po zistení, že dovolanie bolo podané včas a na to oprávnenou osobou, že spĺňalo zákonom požadované náležitosti, vrátane riadneho vymedzenia dovolacieho dôvodu, pristúpil k skúmaniu splnenia podmienok prípustnosti dovolania. Dovolateľka namietala nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom v otázke, či „sa ku vzniku

nároku na náhradu škody spôsobenej vydaním uznesenia o vznesení obvinenia podľa § 206 Trestného poriadku vyžaduje splnenie zákonnej podmienky uvedenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., a to podanie riadneho opravného prostriedku.“ Vec predkladajúci senát 4C prípustnosť dovolania odôvodnil rozdielnou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu (pozri body 6. a 7. odôvodnenia). Dovolací súd dospel k záveru, že bol splnený predpoklad prípustnosti dovolania vyplývajúci z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, t. j. v dovolaní vymedzená právna otázka je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Jedná sa o spor o interpretáciu právnej normy, ktorý je judikatórnym rozporom.

10. Po konštatovaní prípustnosti dovolania veľký senát pristúpil k meritórnemu dovolaciemu prieskumu a posúdeniu dôvodnosti dovolania z hľadiska uplatneného dovolacieho dôvodu, t. j. z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom vo vymedzenej právnej otázke. Je objektívne dané, že v dvoch rôznych rozhodnutiach najvyššieho súdu boli vyslovené právne názory, ktoré odlišným spôsobom vykladajú (interpretujú) rovnaké ustanovenie § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. v otázke naformulovanej (vystihujúcej podstatu sporu) aj tak, či pre priznanie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím (pri splnení ostatných zákonných predpokladov) je potrebné bezpodmienečne trvať na splnení požiadavky uvedenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., podať proti uzneseniu o vznesení obvinenia riadny opravný prostriedok (sťažnosť) v prípade, ak bol žalobca ako obžalovaný v trestnom konaní spod obžaloby oslobodený (okrem výnimky stanovenej v druhej vete cit. ustanovenia).

11. Ak tento zákon neustanovuje inak, právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím možno uplatniť iba vtedy, ak právoplatné rozhodnutie, ktorým bola škoda spôsobená, bolo zrušené alebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom. Súd, ktorý rozhoduje o náhrade škody, je viazaný rozhodnutím tohto orgánu (§ 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z.) Právo podľa odseku 1 možno priznať iba vtedy, ak poškodený podal proti nezákonnému rozhodnutiu riadny opravný prostriedok podľa osobitných predpisov. Splnenie tejto podmienky sa nevyžaduje, ak ide o prípady hodné osobitného zreteľa (§ 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z.).

12. Základom interpretácie a aplikácie každej právnej normy v materiálnom právnom štáte je určenie účelu právnej úpravy, vymedzenie jej rozsahu a identifikácia jej obsahu (m. m. II. ÚS 171/05). Nevyhnutnou súčasťou rozhodovacej činnosti všeobecných súdov zahŕňajúcej aplikáciu abstraktných právnych noriem na konkrétne okolnosti individuálnych prípadov je zisťovanie obsahu a zmyslu právnej normy uplatňovaním jednotlivých metód právneho výkladu. Ide vždy o metodologický postup, v rámci ktorého nemá žiadna z výkladových metód absolútnu prednosť, pričom jednotlivé uplatnené metódy by sa mali navzájom dopĺňať a viesť k zrozumiteľnému a racionálne zdôvodnenému vysvetleniu textu právneho predpisu.

13. Odlišný právny názor (§ 48 ods. 1 CSP veta druhá) od právneho názoru vysloveného najvyšším súdom v rozsudku sp. zn. 5Cdo/173/2015 senát 4C odôvodnil jeho nesprávne zvolenou (doslovnou) interpretáciou ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., ktorá: (1) nezohľadňuje okolnosť, že zákon č. 514/2003 Z. z. výslovne neupravuje právo na náhradu škody v prípade trestného stíhania; (2) nezohľadňuje judikatúrou ustálený názor, že ide o špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú začatím a vedením trestného stíhania; (3) má za výsledok také posúdenie práva na náhradu škody, ktoré ide proti zmyslu a obsahu zákona, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená (sp. zn. 4MCdo/15/2009). Doslovný výklad citovaného ustanovenia zákona č. 514/2003 Z. z., ktorý v rozhodnutí sp. zn. 5Cdo/173/2015 zdôrazňuje, že „zákonodarca v tomto ustanovení podmienil priznanie náhrady škody poškodenému voči štátu výslovne splnením povinnosti zo strany poškodeného spočívajúcej vo využití riadnych opravných prostriedkov proti nezákonnému rozhodnutiu a keďže zákon v tomto smere nepripúšťa žiadne výnimky, uvedené platí aj pre nezákonné rozhodnutia vydané v trestnom konaní, a to aj vo fáze prípravného konania“, senát 4C považoval v okolnostiach danej veci za formalistický, nezohľadňujúci účel inštitútu náhrady škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z. V uznesení dovolacieho súdu sp. zn. 9Cdo/65/2020 bol vyslovený právny názor, ktorý presadzuje opačný (extenzívny) výklad ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. a ktorý sa zhoduje s názormi prezentovanými v prejednávanej veci oboma súdmi nižších inšancií.

14. Vec predkladajúci senát 4C v postupujúcom uznesení svoj odlišný právny názor zrekapituloval ďalej v nasledovnej právnej argumentácii: Pokiaľ sa vychádza z premisy, že rovnaký význam ako zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť má tiež oslobodenie spod obžaloby a skutočnosť, že nedošlo k zrušeniu rozhodnutia, ktorým sa začína trestné stíhanie na tom nič nemení a súčasne platí, že podstata nároku na náhradu škody sa v tomto prípade neviaže na (ne)správnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní pri začatí trestného stíhania, ale na samotný výsledok trestného konania (sp. zn. 3Cdo/194/2010). Potom rozširujúcim výkladom možno dospieť k záveru, že zrušenie rozhodnutia (uznesenia o vznesení obvinenia) sa stáva bezpredmetným a nadbytočným v prípadoch, v ktorých rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti splnenia tejto podmienky je neskorší výsledok trestného konania. Takéto hodnotenie veci potom legitimizuje právny názor, že právo na náhradu škody možno priznať aj vtedy, ak poškodený nesplnil podmienku vyžadovanú ustanovením § 6 ods. 2 veta prvá zákona č. 514/2003 Z. z. a nepodal proti uzneseniu o vznesení obvinenia riadny opravný prostriedok podľa osobitných predpisov (sťažnosť podľa Trestného poriadku), nakoľko je namieste vychádzať z extenzívneho výkladu ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. vo všetkých tých prípadoch, ktoré boli zahrnuté do ustanovenia § 6 ods. 1 prostredníctvom extenzívneho výkladu (jedná sa o prípady, ktoré sú posudzované z pohľadu výsledku trestného konania). Za relevantné považuje, že priznanie náhrady škody v týchto konaniach nie je podmienené neúspešnosťou podanej sťažnosti proti rozhodnutiu (uznesenie o vznesení obvinenia), ktoré sa neskôr stalo nezákonným a ďalej to, že v prípade, keď prokurátor podal obžalobu, dal tým najavo svoje presvedčenie o dôvodnosti a zákonnosti začatého trestného stíhania, preto je možné vychádzať z predpokladu, že obvineného sťažnosť by bola neúspešná (aj keby ju podal). Pravidlo vyčerpania procesných opravných prostriedkov vyžaduje, aby poškodený riadne využil tie prostriedky nápravy, ktoré sú dostupné a dostatočné k dosiahnutiu nápravy tvrdých porušení, pričom poškodený (žalobca) nie je povinný využiť opravné prostriedky, ktoré sú nedostatočné a neefektívne (rozsudok ESLP z 8. apríla 2004 vo veci ASSANIDZE proti Gruzínsku). Nezákonnosť trestného stíhania je spravidla konštatovaná až jeho právoplatným zastavením alebo oslobodením spod obžaloby, k čomu dochádza zvyčajne po rade procesných úkonov, vrátane dokazovania, preto nie je možné od poškodeného žalobcu rozumne požadovať, aby namietal nedôvodnosť a v dôsledku toho i nezákonnosť trestného stíhania už na jeho začiatku. Keďže podstata nároku na náhradu škody v týchto prípadoch sa neviaže na správnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní, ale len na samotný výsledok trestného stíhania, ktorým je v týchto analogických veciach oslobodzujúci rozsudok, striktná požiadavka na vyčerpaní tohto opravného prostriedku je prepiatym formalizmom, zakladajúcim porušenie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci a ktorý v týchto prípadoch znamená popretie účelu a zmyslu zákona, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená (sp. zn. 4MCdo/15/2009).

15. Veľký senát sa stotožňuje s vec postupujúcim senátom v jeho právnych záveroch, ktoré sú jasné, zrozumiteľné, legitímne a ústavne akceptovateľné. Dodáva, že všeobecný súd pri svojom rozhodovaní nie je doslovným znením zákonného ustanovenia viazaný absolútne. Môže, dokonca sa musí od neho (od doslovného znenia právneho textu) odchýliť v prípade, ak to vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavou súladného výkladu zákonov a obdobných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy). Samozrejme, i v týchto prípadoch sa musí vyvarovať svojvôle (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii (m. m. III. ÚS 72/2010).

16. Práve s akcentom na účel, ktorý je sledovaný zákonom č. 514/2003 Z. z., vyjadrila zhodný názor aj právna doktrína v obidvoch stanoviskách právnických fakúlt (podrobne popísaných v bodoch 8.2. a 8.3.) v tom smere, že trvanie na doslovnom výklade § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. by bolo prejavom uprednostnenia formalizmu pred účelom a teleologickým cieľom dotknutej regulácie. Právna doktrína prisvedčila aj v otázke naviazania povinnosti využitia riadnych opravných prostriedkov na posúdenie a vyhodnotenie miery efektívnosti podania dotknutého opravného prostriedku s tým, že požiadavka povinnosti uplatňovania takých opravných prostriedkov, ktoré sú v konkrétnom prípade neefektívne a nevedú k očakávanému výsledku je príkladom nežiaduceho formalizmu. Veľký senát

občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu poukazuje aj na časopisecky publikovaný názor, ktorý vo vzťahu k obdobnému, ešte širšie formulovanému § 8 ods. 3 zákona č. 82/1998 Sb., na pozadí judikatúrneho vývoja v Českej republike, ktorý bol nakoniec zavŕšený rozsudkom veľkého senátu Najvyššieho súdu Českej republiky (Rč. 121/2012): „Obvinenému patrí voči štátu nárok na náhradu škody spôsobenej trestným stíhaním aj keď nepodal sťažnosť proti uzneseniu o začatí trestného stíhania, ibaže by v konkrétnom prípade boli dané dôvody hodné zvláštneho zreteľa pre nepriznanie náhrady škody“ podčiarkol, že práve tento (nový) prístup, vynútený ochranou základných práv, viac zodpovedá zmyslu a účelu inštitútu náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím, hoci by sa mohlo zdať, že zákonodarcov úmysel bol opačný (KERECMAN, P., Náhrada nemajetkovej ujmy, spôsobenej trestným stíhaním, ktoré skončilo inak než právoplatným odsúdením (1. časť), Justičná revue, č. 8-9/2014).

17. Pokiaľ Ministerka spravodlivosti Slovenskej republiky v stanovisku (§ 48 ods. 4 CSP) svoju oponentúru opiera o opačný názor, a podporuje ho nálezom ústavného súdu č. k. IV. ÚS 100/2019-56 z 1. apríla 2020, v zmysle ktorého ústavný súd akceptoval právny záver, podľa ktorého sťažovateľ nesplnil podmienku podľa § 3 zákona č. 58/1969 Zb., keďže proti uzneseniu o vznesení obvinenia nepodal sťažnosť a námietku, podľa ktorej táto sťažnosť nemala odkladný účinok, vyhodnotil ako bezpredmetnú, hodno zdôrazniť, že zákon zveruje zjednocovanie judikatúry všeobecných súdov do právomoci najvyššieho súdu a nie ústavného súdu (k tomu viď § 8 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch). Predmetnú skutočnosť vo svojich rozhodnutiach opakovane zdôrazňuje aj ústavný súd (rovnako aj I. ÚS 199/07, I. ÚS 235/07, I. ÚS 256/08, I. ÚS 494/2020, II. ÚS 810/2016, III. ÚS 756/2017 a IV. ÚS 366/2018). Úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. V novšej judikatúre ústavný súd zdôrazňuje aj tú skutočnosť, že od 1. júla 2016 je zabezpečenie jednoty rozhodovania a jednoty judikatúry predovšetkým úlohou veľkého senátu najvyššieho súdu (podľa § 48 CSP) s tým, že do týchto kompetencií najvyššieho súdu nemá ústavný súd oprávnenie zasahovať (rovnako aj I. ÚS 136/2019 a II. ÚS 252/2019).

18. Podľa doslovného výkladu príslušných ustanovení zákona možno právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím uplatniť iba vtedy, ak právoplatné rozhodnutie, ktorým bola škoda spôsobená, bolo zrušené alebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom a súčasne náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím možno priznať iba vtedy, ak poškodený podal proti nezákonnému rozhodnutiu riadny opravný prostriedok podľa osobitných predpisov. Avšak sumarizujúc vyššie uvedené právne východiská, zohľadniac predovšetkým skutočnosť, že ide o špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú začatím a vedením trestného stíhania, že zákon č. 514/2003 Z. z. výslovne neupravuje právo na náhradu škody v prípade trestného stíhania a so zreteľom na to, že podstata nároku na náhradu škody sa v tomto prípade neviaže na nesprávnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní pri začatí trestného stíhania, ale na samotný výsledok trestného konania, niet pochyb o tom, že zmyslu a účelu ustanovenia § 6 ods. 1 v spojení s ods. 2 veta prvá zákona č. 514/2003 Z. z. zodpovedá taká interpretácia, v zmysle ktorej rovnaké dôsledky ako zrušenie nezákonného uznesenia o vznesení obvinenia na základe podaného riadneho opravného prostriedku podľa osobitných predpisov (sťažnosť podľa Trestného poriadku), má aj oslobodzujúci rozsudok vydaný z dôvodu, že sa nepotvrdil predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným.

19. Týmto spôsobom dochádza k rozporu znenia so zmyslom a účelom príslušných ustanovení zákona, o ktorých jednoznačnosti na podklade doposiaľ uvedeného (body 16. až 22.) v okolnostiach konkrétnej veci niet pochybností, na základe čoho bolo plne opodstatnené, aby veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu uprednostnil výklad e ratione legis ustanovenia § 6 ods. 2 veta prvá zákona č. 514/2003 Z. z. pred jeho doslovným gramatickým (jazykovým) výkladom.

20. Dôsledkom tejto interpretácie je potom záver vyslovený v tretej výrokovej vete rozsudku veľkého

senátu, že splnenie podmienky podať riadny opravný prostriedok v zmysle § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov sa nevyžaduje, ak bol žalobca spod obžaloby v trestnom konaní oslobodený.

21. Preto pokiaľ odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie, ktorým uložil žalovanej 1/ povinnosť zaplatiť žalobcovi 6 141,42 eur spolu s príslušenstvom titulom náhrady škody spôsobenej vedením trestného stíhania, ktoré bolo skončené jeho oslobodením spod obžaloby, bez toho, aby žalobca podal sťažnosť proti uzneseniu o vznesení obvinenia, spor z hľadiska právneho posúdenia veci vo vymedzenej právnej otázke rozhodol vecne správne.

22. Z uvedených dôvodov dospel veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu k záveru, že dovolanie podané žalovanou 1/ nie je dôvodné, a preto ho zamietol (§ 448 CSP). Právny názor vyjadrený veľkým senátom je pre senáty najvyššieho súdu záväzný (§ 48 ods. 3 veta prvá CSP).

23. Žalobca bol v dovolacom konaní v plnom rozsahu úspešný (§ 453 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP), preto mu dovolací súd proti žalovanej 1/ priznal v súlade s § 262 ods. 1 CSP nárok na náhradu trov dovolacieho konania s tým, že o výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia dovolacieho súdu samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 262 ods. 2 CSP).

24. Toto rozhodnutie prijal veľký senát občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 7 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.